

Az amerikai–iráni válság Iraqban

Dezső Tamás elemzése

2020. január 8.

A Migrációkutató Intézet legújabb elemzése az amerikai és iráni kormány közötti feszültség hátterében húzódó okokat vizsgálja. Qaszem Szoleimani megölésével az indulatok rég nem látott mértékben eszkalálódtak. A hatalmi harc origójában jelenleg a szuverenitásáért küzdő Irak áll. Washington igyekszik korlátok közé szorítani Irán utóbbi években látványossá vált közel-keleti térnyerését. Teherán ezzel szemben, magát áldozatként feltüntetve igyekszik a világ – vagy legalábbis a muszlim országok – közvéleményének támogatását elnyerni. Az amerikai és iráni szembenállás nemcsak a térség országaira nézve rejt kockázatot, de közvetett módon a migráció felerősödéséhez is vezethet.

1. A dróntámadás

Az Egyesült Államok Irakban állomásozó gyorsreagálású hadteste 2020. január 3-án kora reggel (7 óra magasságában) egy dróntámadással megsemmisített egy több járműből álló konvojt, amely éppen a Bagdadi Nemzetközi Repülőtérre készült elhagyni. A konvojban utazott Qaszem Szoleimani tábornok az Iráni Forradalmi Gárda Qudsz („Jeruzsálem”) alakulatainak parancsnoka, illetve Abu Mahdi al-Muhandisz, az Irán által támogatott főként, síitákból álló Hasd as-Saabi (Népi Mozgósítási Erők, *Popular Mobilisation Forces*) parancsnokhelyettese, amúgy a Kata'ib Hezbollah milícia vezetője.

Ezzel a támadással az Egyesült Államok komoly csapást mért az általa terrorszervezetként nyilvántartott Iráni Forradalmi Gárdára és a síita milíciákra, amelyek két fontos vezetőjüket veszítették el.

Qaszem Szoleimani volt Irán egyik legnagyobb formális és informális hatalommal bíró és legtehetségesebb tábornoka, Irán második/harmadik legbefolyásosabb embere, aki szinte egyszemélyben volt felelős Irán közel-keleti politikai és katonai befolyásának az elmúlt években történt kivételes megerősödéséért. Ő volt a stratégiai kitervelője és taktikai végrehajtója azoknak a nyilvános hadműveleteknek, amelyeknek a köre az Iszlám Állam elleni iraqi és szíriai hadműveletektől, a szíriai kormány csapatoknak a szíriai „demokratikus ellenzék” ellen indított hadműveletein és a libanoni Hezbollah harcosok mozgatásán keresztül, egészen a 2017 október 16-i, az iraqi kurdok ellen a bagdadi kormány csapatok és a Hasd as-Saabi milíciák által indított „egynapos háborúig” (2014 és 2019 között) meghatározta Irac és Szíria katonai hadműveleteit. Hogy az Iráni Forradalmi Gárda hírszerző főnökeként még miért volt felelős, nem tudjuk, de az biztos, hogy sokat utazva, katonadiplomataként is erősítette azt az Amerika-ellenes koalíciót, amelynek keretei között ki kellett alakítani azt az Irántól, az iraqi kurdisztáni Khanakin városától kiinduló, Kirkuktól délre haladó, a szíriai–iraqi határt al-Qaim városánál elérő, Szírián keresztül egészen a Földközi-tengerig húzódó úgynevezett „síita folyosót”, amely szavatolná Irán szárazföldi úton történő kijutását a földközi-tengeri kikötőkhöz. Ez az expanzió az iráni érdekek Iracban és Szíriában történő térnyerésének egyik biztosítéka. Utódjául régi harcostársát Eszmail Ghaani vezérőrnagyot nevezték ki, aki legkésőbb 2012 óta szerepel az Egyesült Államok szankciókkal sújtott iráni vezetőinek listáján. Ha Szoleimani a nyugati érdekérvényesítésért, akkor Ghaani inkább a keletiért (pl. Afganisztánért) lehetett felelős.

A másik, névről ismert áldozat Abu Mahdi al-Muhandisz, az Irán által támogatott, főként síitákból álló Hasd as-Saabi milíciák parancsnokhelyettese, a Kata'ib Hezbollah síita milícia vezetője. Születési nevén Dzsamal Dzsaafer al-Tamimi, az Abu Mahdi al-Muhandisz („a mérnök”, mivel mérnökként végzett) nevet a mozgalomban vette fel. Sokan Irac „árnyék miniszterelnökének” tartották őt, mivel komoly katonai hatalom és komoly iráni támogatás birtokában volt. 2016 júliusában egy, az iráni nemzeti TV-ben sugárzott dokumentumfilmben

egyszerűen csak „Szoleimani katonájaként” aposztrofálta magát. Ő is régi harcosa az iraqi síitáknak, aki már Szaddám Husszein ellen is harcolt, és külföldi, főleg iráni emigrációban szolgált hazája érdekeit. Hazatérve 2005-ben a Dawa Párt színeiben bejutott az Iraqi Parlamentbe, de miután fény derült korábbi tevékenységére (Kuwaitban 1984-ben távollétében terrorizmus vádjával halálra ítélték), ismét Iránba emigrált, és csak az Iszlám Állam ellen vívott harcok során tért vissza.

Haláluk nyílt és egyértelmű üzenet nem csak Iránnak és az iraqi politikai elitnek, hanem minden helyi milícia vezetőjének is, hogy ha két ilyen fontos és szinte érinthetetlen embert meg mertek ölni, akkor ők, a kevésbé fontos szereplők sincsenek biztonságban – se Iraqban, se Szíriában.

2. A konfliktus kiéleződése

Az amerikai–iráni feszültség az elmúlt másfél hétben szinte a végletekig kiéleződött. Az Egyesült Államok már évek óta gyanakodva figyelte Irán közel-keleti térnyerését. Trump elnök 2018 májusában kivezette az Egyesült Államokat abból a többhatalmi atomalkuból, amely során Irán vállalta, hogy nem dúsít uránt katonai céllal, és engedi a nemzetközi ellenőroket, hogy monitorozzák az atomprogramját. Az Egyesült Államok részben a sikeres iráni középhatótávolságú rakéta-programra, részben Irán közel-keleti térnyerésére és határozott Izrael-ellenességére hivatkozva nem hitte el, hogy Irán be fogja tartani az atomalkut. Ebből a szerződésből, illetve annak maradványaiból Irán elkezdett fokozatosan kihátrálni, mondván, ha az Egyesült Államok kilépett, akkor Iránt sem köti már a szerződés. 2020. január 5-én pedig Irán bejelentette, hogy a kiüresedett alku egyetlen pontját sem tartja már magára nézve kötelező érvényűnek. Eközben Iránt számos súlyos amerikai gazdasági szankció sújtotta, ami komoly belső társadalmi feszültségekhez vezetett. Legutóbb a fogyasztói olajárak volt kénytelen Irán a belső piacain háromszorosára emelni (1.000 Tomanról 3.000 Tomanra), ami olyan súlyos (a hírügynökségek szerint 1.500 halottat maga mögött hagyó!), országos tüntetésekben tetet öltő társadalmi elégedetlenséghez vezetett, hogy a kormány kénytelen volt engedményeket tenni. Az Egyesült Államok emellett már hosszú ideje különféle szankciókkal sújtott bizonyos iráni politikai vezetőket, elsősorban az Iráni Forradalmi Gárda vezetőit, köztük Qaszem Szolaimanit, magát a szervezetet, illetve annak számos gazdasági érdekeltiségét, valamint egyre több iraqi síita milíciát terrorszervezetté nyilvánított.

A nemzetközi porondon ez a feszültség egyelőre csak „proxí akciókban” öltött tetet, amit a megvádolt fél általában tagadott. Ilyen volt a Gibraltárnál feltartóztatott iráni tartályhajó esete, vagy a Perzsa-öbölben (Hormuzi-szorosban) megtámadott olajtankerek, a lelőtt amerikai drón, illetve a szaúd-arábiai Aramco olajinstallációi elleni dróntámadások, amelyekről azt hittük, hogy ezzel a két fél „elment a falig”.

Azt kell, hogy mondjuk azonban, hogy ezek az akciók meg sem közelítették meg annak a viszonylag új törekvésnek a súlyát és hatását, amely közvetlen módon vezetett a mostani feszültséghez. Az Irán által támogatott síita milíciák az Iszlám Állam fölött aratott végső katonai győzelem (legkésőbb 2019. március 23.) után egyre hangosabban követelték, hogy az Egyesült Államok vonja ki csapatait Iraqból és Szíriából. Ennek a követelésnek az amerikai támaszpontok elleni számos támadással adtak nyomatékot. Ez az új frontja a feszültségnek – ahogy azt az események igazolták – hatásaiban és következményeiben sokkal komolyabbá vált, mint eddig bármely proxí felület, amelyen a két tábor összecsapott.

Ez a konfliktus már egyértelműen a katonai erőterben fogható meg. A két „hadviselő fél” egyelőre kerüli és talán kerülni fogja a két ország közötti nyílt katonai összecsapást. Van azonban egy olyan terület, ahol egyrészt proxí szereplők, azaz síita milíciák, másrészt az

Egyesült Államok reguláris hadserege sorakoznak fel. Az utóbbi mögött több koalíciós partner – pl. Szaúd-Arábia, a perzsa-öböli államok jelentős része és elvileg az egész szunnita világ, Izraelről nem is beszélve – található. A csatatér Iraq és Szíria. A hadelméleti, pontosabban stratégiaelméleti szakirodalom (Liddell Hart) ezt „közvetett megközelítésnek” nevezi, amelynek során a hadviselő felek nem közvetlenül támadják egymást, hanem egy olyan területen (Iraq és Szíria), amelyet érdekkörükbe akarnak vonni, és ezen terület(ek) birtoklásáért folyik a harc.

2019. december 27-én az amerikai csapatok és iraqi kormánycsapatok által birtokolt kirkuki K1 elnevezésű katonai támaszpontot rakétacsapás érte, amelynek során egy szerződéses amerikai alkalmazott (a hírek szerint egy „nyelvész”) életét veszítette, és több katona (amerikai és iraqi) megsebesült. Ez a támadás nem az első volt a sorban. Október vége és január 1-je között (amikor a bagdadi reptér melletti amerikai támaszpontot érte rakétatámadás) összesen 10 támadást hajtottak végre ismeretlenek olyan támaszpontok ellen, ahol amerikai katonák is állomásoznak. A K1 katonai támaszpont a kulcsfontosságú Kirkuk városa mellett, a bagdadi kormány és az iraqi Kurd Autonóm Régió közötti vitatott övezetben fekszik. 2014 nyarától 2017. október 17-ig a kurd pesmergák kezén volt, innen koordinálták a 4-es szektor Iszlám Állam elleni kurd pesmerga hadműveleteket. A támaszpont uralja a híresen gazdag és nagyon jó minőségű olajat adó kirkuki olajmezőket, így a célpont kiválasztása nem volt véletlen.

3. A síita milíciák

Az Irán proxy hadseregének tartott síita milíciákat (Hasd as-Saabi, Népi Mozgósítási Erők) az Iszlám Állam 2014. júniusi váratlan és futóárszerű iraqi térnyerése (2014. június elején Moszul elvesztése, június 29-én a kalifátus moszuli kikiáltása) okozta sokk hatására rendelték az iraqi hadsereg kötelékébe. Ali Al-Szisztáni ajatollah, az iraqi síiták vallási vezetője szólította fel a népet (fetvát adott ki), hogy a már meglévő síita milíciák kiegészítéseként ragadjanak fegyvert az Iszlám Állam ellen. A felhívás sikeres volt, és június 15-én Haider al-Abadi iraqi miniszterelnök rendelettel legalizálta ezen milíciák létét, és besorozta őket az iraqi belügyminisztérium kötelékébe. 2016. december 19-én Fuad Maszum, Iraq kurd származású köztársasági elnöke aláírta azt a törvényt, amely a milíciákat besorozta az iraqi hadsereg kötelékébe.

A milíciák kb. 150.000 embert tartanak fegyverben, és brigádonként külön lajstromszámot kaptak. Maga a szervezet önálló helyi (törzsi/klánok szerinti) milíciák és korábbi, pártokhoz tartozó milíciák laza halmazából áll. A lajstromszámok a 110-es sorszámig nagyjából folyamatosak, de van 210-es és a 300-as tartományban is akad egy-kettő (pl. a 313-as és 314-es sorszámúak, amelyek Muqtada asz-Szadr „béke hadtesteikhez” tartoznak). Az egyes milíciák önálló vezetőkkel rendelkeznek, de nagyobb belső szövetségekbe is tömörülnek, mint például a Badr szervezet (olyan milíciákkal, mint a 3-5., 10., 21-25., 27., 30., 52., 53., 55., illetve a 110-es lajstromszámú brigád), de ilyen szövetség még az inkriminált Kata'ib Hezbollah is, amely alá tartozik a 45-ös, 46-os és 47-es lajstromszámú brigád. Az Iszlám Állam-ellenes síita milíciák koalíciójába beálltak még olyan kisebbségek is, mint például a (síita) türkmének (16. és 92. brigád), a sabak síiták (30. brigád), illetve a jezidiek is (36. brigád, Lalis ezred). A rakétatámadással, az amerikai csapatok elleni közvetlen támadásokkal az amerikai haderő a Kata'ib Hezbollah nevű síita milíciát vádolta meg. Így nem véletlen, hogy a milícia vezetője is célponttá vált Qaszem Szoleimani tábornokkal együtt, és talán az sem véletlen, hogy akkor következett be a dróntámadás, amikor ők ketten ültek egy autóban.

4. Az iraqi belpolitikai helyzet és a parlament 2020. január 5-i ülése

Az elmúlt hónapokban Iraqot, azon belül is elsősorban Bagdadot elemi erejű és szinte folyamatos tüntetéssorozat rázta meg. A tüntetések, amelyeknek már több, mint 300 halálos áldozata van. Az áldozatok jó részét a rendfenntartók lötték agyon. Ők abbéli elkeseredettségüknek adtak hangot, hogy Iraqban akadoznak a közszolgáltatások (víz- és áramellátás), a munkanélküliség az egekbe szökött, a fiataloknak nincs perspektívája és elharapódzott a korrupció. A tüntetések eredményeként az iraqi miniszterelnök, Adil Abdul-Mahdi lemondott, és az új iraqi miniszterelnök megválasztásáig ügyvezetőként látja el a miniszterelnöki feladatokat.

A tüntetések felszínre hozták az iraqi politikai rendszerben fennálló feszültségeket. A 2018 május 12-i iraqi parlamenti választásokon az iraqi síiták különféle pártjai/választási listái elsöprő győzelmet arattak. 1) Az első helyen Muqtada asz-Szadr síita hitszónok listája, a Szaairun végzett 54 elnyert mandátummal. Ő korábban is ismert volt Amerika-ellenességéről (Mahdi hadserege), de az Irántól való távolságtartást is szorgalmazta. 2) A második helyen a Hadi al-Amiri vezette lista, a Fatah Szövetség végzett. A Fatah Szövetség a Hasd as-Saabi politikai ernyőszervezete és a milíciák érdekeit képviseli. Ők 48 mandátumot szereztek. 3) A harmadik helyen a korábbi miniszterelnök, Haider el-Abadi listája, a Győzelem Szövetség végzett, amely a síita Dawa Párt egyik ágára támaszkodik. Ők 42 mandátumot szereztek. 4) A negyedik helyen a Barzani család vezette kurd KDP végzett 25 mandátummal. 5) Az ötödik helyen Nouri al-Maliki, korábbi miniszterelnök listája, a Jog Szövetsége végzett, amely a síita Dawa párt másik ágára támaszkodik. Ők 25 mandátumot szereztek. A további mandátumok az iraqi köztársasági elnököt (Barham Szaleh) adó kurd PUK (Talabani-párt), kisebb síita és szunnita pártok között oszlanak meg. Az eredmény előre kódolható volt, hiszen Iraq lakosságának 55 %-a síita arab, 21 %-a kurd (szunnita és síita, valamint jezidi), 18,4 %-a szunnita arab, a maradék lakosság pedig türkmén, keresztény és több kisebb népcsoport között oszlik meg. Így nem lehet nem észrevenni, hogy az iraqi belpolitikát a síita pártok uralják, és ebben a belpolitikában prominens szerephez jut a Hasd as-Saabi milíciák pártja, a Fatah. Az is világos, hogy az iraqi síita politikában – és nem csak az Irán proxijainak számító Hasd as-Saabi milíciákban – komoly szerepet játszik az iráni síita befolyás. A legfontosabb kérdés tehát, hogy ez az iraqi síita politikai elit, az Iraq Parlamenti enged-e az iráni nyomásnak, és politikai határozatban követeli-e az amerikai csapatok kivonását, illetve ennél fogva felmondja-e az Egyesült Államokkal kötött katonai együttműködési megállapodást. A Szoleimani tábornok likvidálása után helyzetben olyan mértéket öltött az Amerika-ellenes síita közfelháborodás, hogy az öt legnagyobb pártból négy síitának számító párt aligha tehet mást, minthogy megszakítja a kapcsolatokat az Egyesült Államokkal.

Ráadásul a politikai közhangulat változása is Iránt támogatja. Qaszem Szoleimani halála előtt a bagdadi tömegtüntetéseknek egyik fontos célpontja az Iraq belügyeibe való iráni beavatkozás elleni fellépés volt, amelyet az váltott ki, hogy két korábbi miniszterelnök, Nouri al-Maliki és Haider al-Abadi is annak a Dawa Pártnak volt a politikusa, amely nagyon szoros szálakkal kötődik Iránhoz. A tüntetők 2018. november 4-én Kerbelában gyűjtötták fel az iráni konzulátust, amelyet november 27-én a nedzsefi iráni konzulátus felgyújtása követett. Az iráni tábornok likvidálása felülírta az Irán-ellenes hangulatot. Ettől a pillanattól kezdve a síiták hőisének halála szinte lehetetlenné tett minden Irán-ellenes felszólalást, és az iraqi belpolitikában jelentősen megerősítette Irán eddig vitatott pozíciót. Ez a haláleset egy táborba kényszerítette az iraqi síitákat Iránnal.

Az Iraq Parlamenti 2020. január 5-i rendkívüli ülésén a 329 fős parlamentből az első híradások szerint 172-en vettek részt az ülésen. Ugyanezen híradások szerint nem vettek részt

az ülésen az amerikai csapatkivonást ellenző kurd képviselők (KDP és PUK), illetve a szunniták és sok más képviselő sem. A szükséges 165 szavazatnál tehát valamivel többen voltak a képviselők, akik szinte kizárólag a négy nagy síita pártot (lásd fenn) képviselték, akiknek képviselői létszáma összesen 179 fő. A parlament azonban a szükséges 165 szavazatnál mindössze héttel több szavazattal így is elfogadta azt a határozati javaslatot, amely felszólítja a kormányt, hogy mondja fel azokat a katonai egyezményeket, amelyek lehetővé teszik külföldi csapatok Irak területén való állomásozását, és mivel a külföldi csapatok jelenlétének elsődleges oka, az Iszlám Állam elleni harc megszűnt, szólítsa fel őket a távozásra. Amennyiben a híradások igazak, a Parlament ezt a javaslatot megszavazta, és innen már az ügyvezető kormányon múlik, hogy mikor és milyen formában szerez érvényt a parlamenti határozatnak. Ennek a parlamenti döntésnek messzemenő következményei lehetnek.

5. Az amerikai és koalíciós katonai szerződés felmondásának, illetve a nyugati csapatok kivonásának várható következményei

Az eseményekre és az újabb fenyegetésekre reagálva az Egyesült Államok megerősítette támaszpontjai védelmét és bejelentette, hogy az Iszlám Állam (maradványai) elleni hadműveleteket felfüggeszti és szünetelteti az iraqi biztonsági erők kiképzését. Ehhez csatlakozott Erich Pfeffer német altábornagy, hogy a koalíciós erők is szüneteltetik az iraqi kiképzéseket, beleértve a pesmergákét is.

Az Egyesült Államok emellett gyors ütemben kezdte növelni a térségben állomásozó csapatainak létszámát. 2019 májusa óta 14.000 amerikai katonát vezényeltek már a Közel-Keletre, amelyet a válság mostani kiéleződése után újabb 4.000–7.000 katona követhet, amellyel az Egyesült Államok nagyon magasra emelheti a Közel-Keleten fegyverben tartott katonáinak számát, és komoly nyomást gyakorolhat Iránra, illetve Irán expanziós törekvéseire.

5.1 Az amerikai/koalíciós katonai segítségnyújtás felmondása

Az iraqi hadsereg szinte teljesen ki van szolgáltatva az amerikai, illetve koalíciós támogatásnak (mind hadfelszerelésben, mind utánpótlásban, mind irányításban, mind kiképzésben). Az amerikai katonai támogatás elmaradása, illetve az amerikai platformokon futó támogatási (pl. műholdas navigációs stb.) rendszerek kikapcsolása pillanatok alatt a földre kényszerítheti az iraqi légierőt, és minden bonyolultabb fegyverrendszert szinte teljes egészében használhatatlanná tehet elérve azt, hogy az irányítási rendszereit veszített modern haditechnika alig érjen többet, mint annak a fémnek a súlya, amelyet beleépítettek.

Azt is meg kell azonban jegyeznünk, hogy modern haditechnika nélkül is lehet sikeres aszimmetrikus háborút vívni, mint ahogy azt a szinte minden modern haditechnikai eszközt nélkülöző Iszlám Állam is bebizonyította. Az Iszlám Állam szunnita dzsihadistáit a háború 4 éve alatt (2014. június 10., Moszul elfoglalása és 2019. március 23., a szíriai hadműveletek befejezése között) csak a nyugati szövetséges légierő 32.870 bevetése során ledobott 98.263 bombával sikerült legyőzni.

5.2 Az Iszlám Állam-ellenes hadműveletek szüneteltetése

Az amerikai és koalíciós erők bejelentették, hogy Irakban szüneteltetik az Iszlám Állam-ellenes hadműveleteket, leállítják az iraqi és kurd csapatok kiképzését, és elsősorban a támaszpontjaik védelmére fognak koncentrálni. Ezek az események váratlanul juttathatják lélegzetvételnyi időhöz az Iszlám Állam maradék fegyveres csoportjait, amelyek Irakban és Szíriában még mindig aktívak. Szíriában kb. 15.000, Irakban pedig kb. 2.000–3.000 szunnita dzsihadista

fegyveresről beszélünk. Hogy a szunnita dzsihadisták, és az új kalifa mire fogják kihasználni azt a helyzetet, hogy az amerikai Közel-Kelet stratégiában az Iszlám Állam mellett vagy helyett a síita milíciák kerültek a célkeresztbe, még nem tudjuk. Az biztos, hogy járulékos eredményként az Iszlám Állam jó eséllyel újraszerveződő erői is nyomás alá fogják helyezni ősi ellenségeiket, a síita milíciákat, amelyek ezután nem fognak kényelmes légitámogatást és dróncsapásokat kapni a koalíciós légierőtől. Már pedig ezek nélkül, egy az egyben, sokkal nehezebb lesz az Iszlám Állam harcosaival felvenni a harcot.

Arról is szót kell ejtenünk, hogy Irakot és részben Szíriát is a koalíciós támogatás (légicsapások, fegyverszállítások, lőszerutánpótlás, logisztika, kiképzés, felderítési és hírszerzési információk stb.) mentette meg attól, hogy 2014 végén és 2015 elején ne kerüljenek még nagyobb területei, így például Bagdad az Iszlám Állam ellenőrzése alá.

5.3 Esetlegesen Irakot sújtó amerikai gazdasági szankciók

Ha odáig fajulna a helyzet, hogy az iraki síita politika kilép az Egyesült Államokkal kötött stratégiai szerződések rendszeréből, és a síita milíciák nyomására felszólítja az Egyesült Államokat, hogy vonja ki csapatait Iráqból, akkor Irak nem csak katonai, hanem gazdasági problémákkal is könnyen szembe kerülhet. Ha az Egyesült Államok Irak ezen lépését akként értékeli, hogy Irak Irán befolyása alá került, és ezért kiterjesztheti rá a gazdasági szankciók egy részét. Minden, Irakot sújtó amerikai gazdasági szankció rövid időn belül romba dönthetné az amúgy is nehézségekkel küzdő iraki gazdaságot. Irak krónikus áramellátási gondokkal küzd. Nyaranta, amikor Irak jelentős részén 50 °C felett van a nappali hőmérséklet, és éjszaka sem nagyon esik 30 °C alá, az áramhiány (nincs légkondicionálás, leolvadnak a hűtőszekrények, nincs hideg ivóvíz stb.) olyan méreteket ölt, hogy abból pillanatok alatt kormányellenes tömegtüntetések kerekednek. Tavaly nyáron, amikor Irán nem tudta leszállítani az Irakkal leszerződött napi 1.200 megawattnyi áramot, a hőségnek leginkább kitett déli tartományokban, konkrétan Bászrában olyan tömegtüntetések indultak, amelyek során felgyújtották a bászrai iráni konzulátust. Hasonló indokok vezettek a 2019-es bagdadi tüntetéssorozathoz, amelynek egyik következménye az volt, hogy az iraki miniszterelnök, Adil Abdul-Mahdi szerződést kötött a perzsa-öböli államokkal egy olyan 300 km hosszú villamos vezetérendszer építésére, amely Kuwaiton keresztül napi 500 megawatt áramot képes Iráqba szállítani versenyképes áron.

Trump elnök bejelentette, amennyiben az amerikai katonáknak el kell hagyniuk Irakot, akkor nagyon súlyos szankciókkal sújtja az országot, és visszafizetteti Irakkal az Iszlám Állam ellen folytatott háború költségeit.

5.4 Iraki Kurdisztán

Az egyik legfontosabb kérdés, amelyről ebben a pillanatban még alig mondhatunk valamit, az, hogy ebben az amerikai–iráni/iraki konfliktusban mi lesz a szerepe és jövője iraki Kurdisztánnak. Az iraki kurdok (pesmerga harcosok) végigharcolták az Iszlám Állam elleni háborút. A koalíciós erők legjobb szövetségeseiként 2.000 halottat és 9.000 sebesültet áldoztak a háború oltárán. Az iraki harcok végeztével elérkezettnek látták az időt, hogy felvessek iraki Kurdisztán függetlenségének kérdését. 2017. szeptember 25-én tartott népszavazáson a szavazópolgárok 72 %-ának részvételével az iraki kurdok 92,73 %-os arányban voksoltak a függetlenség mellett. A bagdadi kormány reakciója egyértelmű volt. 2017. október 16-i, az iraki kurdok ellen a bagdadi kormánycsapatok és a Hasd as-Saabi milíciák által indított hadjáratban az iraki csapatok és a síita milíciák visszafoglalták a kurd pesmergáktól az ún. vitatott területeket, elsősorban Kirkuk városát és az olajmezőket. A kurdok és a központi kormány közötti viszony meglehetősen feszült volt, amely feszültség részben oldódott, de a sebek még

nem gyógyultak be. Most az egykori, az Iszlám Állammal szembeni 1.050 km hosszú fronton az iraqi kurd pesmergák a kormánycsapatokkal és a síita milíciákkal (Hasd as-Saabi) néznek farkasszemet a demarkációs vonal mentén. Ráadásul az iraqi kurdok autonómiájuk legfontosabb őreinek azokat a koalíciós erőket tartják, amelyek Iraqban a legnagyobb számban a kurd autonóm területeken államásznak. Ezért szinte biztos, hogy a kurdok, mint azt a híradások szerint a parlamenti üléstől való távolmaradásuk is bizonyítja, nem fogják könnyen elfogadni a koalíciós csapatok távozását iraqi Kurdisztánból.

5.5 Eszkalációs forgatókönyvek

Az Egyesült Államoknak kb. 60.000 katonája van a régióban, abból 5.200 Iraqban és újabb csapaterősítések indultak útnak (4.000–7.000 fő). Az amerikai katonai potenciál olyan nagy, hogy bármilyen katonai műveletben győzedelmeskedni fog. Konvencionális hadviselésben verhetetlen. A dróntámadás bebizonyította, hogy az Egyesült Államok nagyon magasra tette a léceket. Ha Qaszem Szoleimanit likvidálni merték, akkor semmilyen célpont megtámadásától sem riadnak vissza. Az Egyesült Államok a Közel-Keleten – beleértve Iraqot és Iránt is – bármely célpontot nagyon rövid időn belül nagy pontossággal el tud pusztítani. Egyszerre több tucatnyit is. Ez a légi, vízi és szárazföldi katonai kapacitás egy konvencionális katonai konfliktusban verhetetlen.

Irán lehetséges válaszlépéseinek köre is széles. Ezek a lehetőségek szinte kizárólag az aszimmetrikus hadviselés kategóriájába tartoznak.

- 1) Katonai szempontból az iráni középhatótávolságú rakéta-program jelenti a legnagyobb veszélyt, de ezeknek a rakétáknak bármilyen formában történő bevetése egyértelmű hadüzenettel érne fel, és azonnali amerikai válaszcsoportot vonna maga után.
- 2) Irán megkísérelheti lezárni a Hormuzi-szorost (elaknásítás stb.), hogy megakadályozza a perzsa-öböl államok hajóforgalmát és a Perzsa-öblön keresztül folyó olajkereskedelmet. Ez is közvetlen amerikai/koalíciós katonai válaszlépést vonna maga után.
- 3) Irán közvetett módon veszélyeztetheti a közel-keleti légtér biztonságát is. Ez sem tolerálható lépés, katonai következményei lehetnek.
- 4) Iráni proxik (síita milíciák, beleértve a Hezbollahot is) az egész Közel-Keleten célba vehetnek bármely soft (könnyű) célpontot, így nagykövetségeket, konzulátusokat, üzleti képviselőket stb.
- 5) Iráni proxik továbbra is támadhatnak amerikai és más koalíciós katonai célpontokat, így iraqi és szíriai támaszpontokat.
- 6) A perzsa-öböl államok és a Hormuzi-szoros továbbra is szimbolikus célpontok lehetnek. Az iráni Forradalmi Gárda eddig is aktív volt az Öböl vizein és az Öböl feletti légtérben.
- 7) Irán szövetségesei érezhetik úgy, hogy a kialakult helyzetben aktivizálódniuk kell, akár Jemenben, akár Izraelben (Gázai-övezetben), akár Libanonban, akár Szíriában.
- 8) Muqtada asz-Szadr kiáltványban szólította fel a Közel-Kelet síita milíciáit, hogy egyesítsék erejüket egy közös szervezetben. Annak nyilván van némi marketing értéke, hogy a Közel-Kelet síitái összefognak érdekeik védelmében. Ez azonban a közvéleménynek szóló üzeneten kívül viszonylag kevés hatással lehet a történésekre, legfeljebb növeli a hálózati lebukás esélyét. A szerveződés egyértelműen szeretné betölteni azt az űrt, amelyet a korábbi, határokon átívelő szervező tehetség, Qaszem Szoleimani elvesztése hagyott maga után.
- 9) Cyber-hadviselés – a lehetőségek tárháza szinte korlátlan.

10) A forgatókönyvek hitelességét korlátozza egy fontos elv, amelyet tanulságként az Iszlám Állam drámai térhódításából következtetésként le kellett vonnunk. A nyugati döntéshozatal mindig az észérveken alapul, előre kalkulál és fontolóra veszi a következményeket is. A keleti döntéshozatal is hasonló logikával működik, de sokkal több benne az irracionális, érzelmi elem (a vallási elhivatottság, a hagyománytisztelet, a becsület, a társadalmi/közösségi/családi elvárás és az abbéli hit, hogy valaki a halálával egy jobb létbe lép át, és melleleg a közösség ügyét is szolgálja). Ez az irracionális tényező keresztülhúzhat szinte minden racionális forgatókönyvet, de a válaszcsapást nem kerülheti el.

Irán szempontjából a problémát az jelenti, hogy bármely itt felsorolt válaszlépése, különösen a polgári célpontokat is veszélyeztető, illetve a jegyzett terrorszervezetek által végrehajtott akciók, elfogadhatatlanok lennének a nemzetközi közvélemény számára, elősegítenék Irán elszigetelődését, és erősítenék azt a narratívát, hogy az erkölcsi fölény az Egyesült Államok oldalán van. Irán helyzetét, helyesebben nemzetközi megítélését az javítaná, ha erkölcsi síkon próbálná javítani a pozícióját, és elhítené a világgal, hogy ő az áldozat. Azok az eszközök, amelyeket eddig használt pl. a szövetséges proxy hadtestei, a jórészt terrorista szervezetként elkönyvelt síita milíciák, a múltban és a jövőben is megnehezítették és megnehezítik Irán szerepvállalásának nemzetközi elfogadottságát, különösen a nyugati és a szunnita muszlim világban. Ennek a szembenállásnak volt drámai megnyilvánulása az Iszlám Állam síitaellenes hadjárata Szíriában és Iraqban.

A legnagyobb probléma, hogy a Közel-Kelet ismételt destabilizálódása újabb csapás a békére, és mindez egyre távolabb tolja azt az idilli állapotot, amelyben a migrációs szempontból kibocsátónak számító országok a békés fejlődés útján teremtenék meg azokat a feltételeket, amelyek között túlnépesedő társadalmaik otthon is megtalálják a számításukat, és ennek következtében nem indulnak újukra, hogy szerencsét próbáljanak a világ más területén.

A január 8-án végrehajtott iraqi rakétatámadás következtében az elemzés folyamatosan bővül.